

HEILSA

Loysir seg best at koppseta gentur HPV koppseting verjir ikki 100 prosent móti lívmóðurhálskrabbba, tí tað eru umleið 15 sløg av HPV, sum kunnu elva til krabbamein. Koppsetingin móti lívmóðurhálskrabbba verjir móti HPV 16 og HPV 18. Hesi bæði sløgini føra til 70 prosent av øllum tilburðum av lívmóðurhálskrabbba. Tí hevur tað stóran týðning, at kvinnur eisini verða kannaðar fyri lívmóðurhálskrabbba. HPV kann eisini føra til krabbamein aðrastaðni enn í lívmóðurhálslinum, eitt nú í kynslutunum, endatarmi, munni og svølg. HPV koppsetingarevnið er eisini góðkent til dreingir, men fyribils kunnu bara gentur og ungar kvinnur fáa koppingina ókeypis. Heilsumyndugleikin heldur fast við, at tað heilsubúskaparliga fæst meira burtur úr at koppseta gentur enn dreingir. Nógvir dreingir eru varðir móti smittu, tí genturnar verða koppsettar og tiskil ikki bera smittuna víðari. Krabbameinsfelagið hevði tó viljað, at koppsetingin var ókeypis fyri bæði kynini.

Kelda: www.krabbamein.fo

Hvønn týðning hevur HPV koppseting?

- Ein HPV-ígerð merkist ikki, og tí kunnu bæði kvinnur og menn vera smittað uttan at vita tað. Í flestu førum hvørvur ígerðin av sær sjálvum - eins og krím ger. Hjá nøkrum fáum kvinnum verður ígerðin kronisk, og hesar kvinnur eru í størri vanda fyri at fáa lívmóðurhálskrabbba

Vilmund Jacobsen

HPV-koppseting (humant papillomavirus) minkar um vandan fyri at fáa lívmóðurhálskrabbba og verjir móti kyknubroytingum í lívmóðurhálslinum.

Koppsetingin er ein partur barnakoppsetingarskipanini og verður viðmælt gentum í 12-ára aldri.

HPV smittar við kynsligum sambandi, men koppsetingin verjir ímóti tveimum teimum mest vanligu HPV-sløgnum, nummar 16 og 18, sum eru orsökkin til 70 prosent av øllum tilburðum av lívmóðurhálskrabbba.

Danska Heilsustýrið vísir á, at lívmóðurhálskrabbba er ein álvarssjúka. Í Danmark fáa umleið 370 kvinnur hvørt ár at vita, at tær hava lívmóðurhálskrabbba, og helmingurin av hesum eru yngri enn 45 ár. Hvørt ár doyggja umleið 100 kvinnur í Danmark av sjúkuni.

Fleiri túsund kvinnur verða á hvørjum ári viðgjørdar fyri byrjandi lívmóðurhálskrabbba.

Ikki ov seint

Í Danmark verða kvinnur, sum eru fyltar 23 ár, boðsendar til regluliga kanning fyri lívmóðurhálskrabbba – eisini, um tær frammanundan eru koppsettar móti hesum. Orsökkin er, at koppsetingin ikki verjir móti øllum tilburðum av lívmóðurhálskrabbba.

Tað er ikki ov seint at lata seg koppseta, tó at gentan longu hevur eitt aktivt kynslív, tí tað er ikki vist, at hon longu er vorðin smittað við HPV.

Sum áður nevnt, verjir koppsetingin móti HPV-sløgnum, nummar 16 og 18, og er gentan vorðin smittað við tí eina slagnum fyri koppseting, verjir koppsetingin kortini móti hinum slagnum.

– Er gentan áður vorðin smittað, styrkir koppsetingin móti møguligari nýggjari ígerð, sigur Heilsustýrið.

HPV smittar við kynsligum sambandi og er ein sera vanlig smitta, bæði hjá kvinnum og monnum

Ungar kvinnur heilt upp til 18 ára aldur ella eldri kunnu fáa gagn av koppsetingini. Jú, eldri kvinnan er, tess minni gagn fær hon av koppsetingini. Orsökkin er, at kvinnan kanska longu er vorðin smittað av báðum HPV-sløgnum, sum koppsetingin annars skal verja ímóti.

HPV-koppsetingarevnið kann hava hjáárin við sær, eins og allur heilivágur og onnur koppsetingar-evni kunnu hava.

Danska Heilsustýrið lurtar eftir og hevur eftirlit við frágreiðingum um møgulig hjáárin av HPV-koppseting, og Heilsustýrið fær eisini frágreiðingar um møgulig hjáárin, sum ikki standa skrivað í vørulýsingini.

Føroyingar fegnast

Í grein á heimasíðuni hjá føroyska

Krabbameinsfelagnum fyri trimum árum síðan fegnaðist felagið um, at tilboðið um koppseting ímóti lívmóðurhálskrabbba verður víðkað til eisini at fevna um kvinnur úr 12 árum og upp í 28 ár. Nýggja tilboðið gjørdist nevniliga veruleiki frá 1. desember í 2012 at rokna.

– At koppseting móti lívmóðurhálskrabbba skuldi gerast eitt ókeypis tilboð til ein munandi breiðari bólur enn bara gentur í 13-14 ára aldri, hevur verið eitt ynski frá Krabbameinsfelagnum, líka síðan koppsetingin kom.

Felagið hevur eisini gjørt eitt stórt arbeiði fyri at fáa kvinnur at koppseta seg móti HPV-virus, ið eru orsök til ein bróðurpart av krabbameinstilburðunum í lívmóðurhálslinum - og fyri at fáa kvinnurnar at lata seg kanna regluliga.

– Saman við regluligum kann-

ingum (screening) kann koppsetingin byrgja upp fyri flestu tilburðum av krabbba í lívmóðurhálslinum. Felagið leggur stóran dent á, at kvinnur framvegis taka av tilboðnum um at lata seg kanna regluliga.

Hvat er HPV?

Á heimasíðuni hjá Krabbameinsfelagnum - www.krabbamein.fo - finst eisini kunning um, hvat HPV er, og hvussu tað smittar.

– HPV er orsök til kyknubroytingar og krabbamein í lívmóðurhálslinum. Kyknubroytingar koma av HPV (human papillomavirus), sum er eitt felags heiti fyri fleiri enn 100 ymisk sløg av virus. Summi sløg av HPV kunnu geva lívmóðurhálskrabbba, um tey ikki verða viðgjørd.

Men, hvussu smittar HPV?

– HPV smittar við kynsligum sambandi og er ein sera vanlig smitta, bæði hjá kvinnum og monnum. Upp til 80 prosent av øllum kynsliga virknum verða onkuntíð í lívinum smittað við HPV. Smittan sæst serliga ofta millum ung. Ein stór donsk kanning vísir, at 40 prosent av teimum 15-19 ára gomlu og 45 prosent av teimum 20-24 ára gomlu eru smittað við HPV.

Hvørji eru sjúkueyðkennini?

– Ein HPV-ígerð merkist ikki, og tí kunnu bæði kvinnur og menn vera smittað uttan at vita tað. Í flestu førum hvørvur ígerðin av sær sjálvum - eins og krím ger. Hjá nøkrum fáum kvinnum verður ígerðin kronisk, og hesar kvinnur eru í størri vanda fyri at fáa lívmóðurhálskrabbba.

Hvørji sløg av HPV kunnu geva krabbamein?

– Svarið er, sigur Krabbameinsfelagið, at í minsta lagi 15 sløg av HPV kunnu føra til lívmóðurhálskrabbba. Tey vanligastu sløgini av HPV, sum føra til lívmóðurhálskrabbba, eru HPV nummar 16 og 18. Hetta er týðningarmikið at vita, tí hesi bæði sløgini føra til 70 prosent av øllum tilburðum av lívmóðurhálskrabbba.

Hvussu slepst undan, at HPV verður til krabbamein?

– Tað er sera góður møguleiki at sleppa undan at fáa lívmóðurhálskrabbba, um tú tekur av teimum báðum fyrirbyrgjandi tilboðnum, sum eru koppseting og kanning (screening).

Spurningurin er so, um hit verjir ímóti HPV.

– Tað er altíð eitt gott hugskot at brúka hit, tí hon verjir móti at gerast við barn uttan at vilja tað, og hon verjir móti kynssjúkum. Men, hit verjir tíverri ikki 100 prosent móti HPV, tí virus kann eisini sita í húðini uttan um kynslutirnar, veit Krabbameinsfelagið at siga.

Keldur: Sundhedsstyrelsen/
Krabbameinsfelagið